

"Pisuussutiniq uumassusilinnik nalunaarsuineq"

*Lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer
Opening Doors to Native Knowledge (Eng.)*

Hovedpunkter fra møder om lokal dokumentation og lokal forvaltning i Akunnaaq den 27-29. april 2010

Deltagere: Lars Olsen, Abel Olsen, Grethe Olsen, Gerth Nielsen, Augustinus Olsen (alle fra Akunnaaq), Hans-Peder B. Christensen, Påviårak Jakobsen (fra Aasiat Gamle Kommune), Anthon Zebb (jagtbetjentassistent, Uummannaq), Aksel Blytman (KNAPK, Nuuk, fungerede som tolk), Nette Levermann og Jens Bagger (APNN, Nuuk), Martin Schiøtz (NNPAN, Nuuk), Martin Enghoff og Finn Danielsen (Nordeco, København).

Mødested: Forsamlingshuset, Akunnaaq.

Møde program:

27 april: Drøftelse af lokal monitoring. Hvilke levende ressourcer? Forvaltningsproblemer i Akunnaaq. Praktisk udførelse af lokal monitoring. Forbindelse til kommunekontor og kommunen.

28 april: Felt afprøvning af metoder.

29 april: Gennemgang af feltafprøvning. Revision af artsliste. Lokalitetsafgrænsning. Drøftelse af hyppighed af brug af skemaer. Sammenhæng med fangst/fiskeriråd. Sammenhæng med bygdebestyrelse og bygdens virksomhedsplan. Kvartalsmøder. Tidsplan.

Hovedpunkter fra møde Akunnaaq den 27. april:

Introduktion af projektet og personerne. Bygdebestyrelsen bød velkommen. HP Kristensen, Aksel Blytman, Nette Levermann og Finn Danielsen orienterede om baggrunden for projektet. Grønlands regering ønsker øget involvering af fangere, fiskere, jægere og naturinteresserede og større indflydelse af lokal viden i forvaltningen af de levende ressourcer. Pilotprojektet skal udvikle og afprøve metoder til systematisk at samle, analysere og kommunikere lokal viden om de levende ressourcer. Projektet varer tre år. Projektet holdt en workshop i Ilulissat i nov. 2009. Her deltog bl.a. Lars Olsen og Augustinus Olsen. Projektet vil arbejde i Akunnaaq, Qaarsut og Ilulissat. Projektets følgegruppe fra APNN, NNPAN og Nordeco vil besøge projektområderne to gange hvert år. Indimellem besøgene vil deltagerne indsamle, analysere og kommunikere lokal viden. Bygdebestyrelsen sagde, at de er meget glad for pilotprojektet, og for at bygden kan deltage. Bygdebestyrelsen består af to personer fra bygden, hertil kommer to personer fra Ikamiut (tidl. under gamle Ilulissat kommune) og én person fra Hunde Ejland.

Levende ressourcer. Vi drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige. Hvilke ressourcer, fangerne mener, de har indflydelse på. Hvilke arter vi så skal monitere. Praktiske forhold omkring monitoring. Hvad kan lade sig gøre. Landpattedyr, fisk, havpattedyr, fugle, påvirkninger. Pause hvor deltagerne fra bygden selv drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige at monitere. Vigtige fangstressourcer er torsk, havkat og hellefisk, som fanges på langline. Moskusokse og rensdyr er side-ressourcer, som udnyttes 2-3x om året.

Forvaltningsproblemer i dag. Vi drøftede hvilke forvaltningsproblemer, der er i dag. Hvordan kan overvågning af levende ressourcer styrke viden grundlaget for bygden i.f.t. disse problemer.

Blandt problemerne blev nævnt øget rejsetrawling med skibe fra andre steder nær bygdens fangstområder (ofte om natten), og som måske ødelægger fiskeyngelen med konsekvenser for bl.a. hellefisk og narhval. Vigtigt at skaffe dokumentation.

Et andet vigtigt problem for bygden er ændringer i isdækket, som betyder ændringer i forekomsten af mange arter. De fem deltagere i pilotprojektet fra bygden er tit sammen på fangstture, især i vintermånederne, og her debatterer de ofte de levende ressourcer. Der blev givet en lang række eksempler på ændringer i forekomsten af de levende ressourcer på fangstpladserne. Nogle færre, nogle mere talrige, og nogle nye. Mindre vinteris betyder mindre mulighed for forårsfangst af netside (ringsæl), færre blåside (grønlandssæl) og klapmyds. Også færre Polarlomvie dette forår. Flere ederfugle vinter og forår i de seneste år. Finder oftere og oftere reder af Kanadagås på øerne. Blisgæs på fældepladser, men færre og færre. Søkonge i ynglekolonier i øget antal. Hyppigere observationer af Havørn.

Eneste indhandlede sæler er netside (ringsæl) og blåside (grønlandssæl). Netside får ingen unger i området p.g.a. ingen vinteris. Blåside sværere at fange de store individer, da bygden har færre hunde nu. Som regel fanges kun små blåsider, som mest bruges til hundefoder.

Pukkelhvaler overvintrer i antal op til 10 eks i bygdens fangstområder og har to gange ødelagt bundgarn iflg Lars Olsen. Vågehval nemmere at se i dag i bygden, men det er generelt mindre dyr end tidligere. Marsvin nu vendt tilbage efter lavt antal i nogle år. Hellefisk og havkat har tidligere været overfisket, men er nu vendt tilbage efter fiskestop i 90'erne. Der gives dusør for fangst af ravn, ræv og grønlandshaj.

Den praktiske udførelse af de forskellige metoder og trin. Trin for trin iflg. vejledningen. Drøftelse af forslag til ændringer.

- Immikkootoq siulleq: Nunaqarfinni tamani pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiinik ataqatigiissaarisumillu toqqaaneq (Trin 1, fangst og fiskeriråd)
- Immikkoortut aappaat: Piniarnermit, aallaaniarnermit aalisarianermilu pisanik nalunaarsuiffimmut immersuisarneq (Trin 2, skemaer)
- Immikkoortut pingajuat: Pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni immersukkanik eqikkaasarneq (Trin 3, opsummer og fortolk skemaer)
- Immikkoortut sisamaat: Nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu aqutsinissamik siunnersuusiorneq (Trin 4, foreslå forvaltningsinitiativer)
- Immikkoortut tallimaat: Nunaqarfimmi ukiumoortumik ataatsimeeqatigiinermi angusarineqartunik oqallisiginninneq (Trin 5, bygdemøde)
- Forbindelse til kommunen og hvordan ting skal kommunikeres

Organisering af næste dags feltarbejde. Hvad skal vi særligt være opmærksom på, når vi afprøver metoderne? Gennemgang af aktiviteter. Registrering og afgrænsning af data. Definition af lokaliteter.

Feltafprøvning af metoder Akunnaaq den 28. april

Moniteringsmetoderne blev afprøvet i felten fra fire motorbåde. Herunder blev der set to ræve på Grønne Ejland, ikke så godt her lige før ternernes yngletid.

Hovedpunkter fra møde Akunnaaq den 29. april

Nalunaarsuinermi immersungassat misissuataarneqarneri ippassarlu takusat eqqartorneqarneri (*Gennemgang af skemaer og observationer fra i går*). Hver deltager fortalte om hvordan det gik med brugen af skemaer i går. Hvilke arter blev registreret. Hvorhenne. Hvor mange. Hvilke påvirkninger – f.eks. de to ræve på Grønne Ejland, som udgør en trussel mod ynglekolonierne af havterne. Der var ønske om også at registrere de første dyr hvert år, f.eks. havterne, som blev set for første gang i år netop i går. Der var enighed om, at første gangs iagttagelser skal medtages i skemaerne. Det blev drøftet hvor mange personer, der skal udfylde skemaer. Der var enighed om, at alle deltagerne skal udfylde skemaer – de får ofte forskellige tal, men netop derfor er det vigtigt, at alle noterer deres observationer. Der var ønske om at anvende spiralkalendere i felten i stedet for skemaer, så projektet vil indkøbe spiralkalendere til deltagerne.

Qanoq akulikitsigisumik immersungassat atortarusuppisigit aammalu paasissutissanik alaannerusunik nalunaarsuinermut atortarniarpisigit? (*Hvor ofte vil I bruge skemaer 'fast' – og hvor ofte vil I bruge skemaer til andre observationer*). Der var fra deltagerne ønske om, at skemaerne skulle bruges på hver eneste fangst/fiskeri/jagttur.

Nalunaarsuinermut immertsungassap misissuataarneqarnera aammalu uumassusillit /avatagiisit nalunaarsorneqartussat allattorsimaffianut nalilersiunissaq (*Gennemgå og eventuelt revider listen over arter/påvirkninger*). Listen over levende ressourcer, der skal moniteres, blev justeret, se den endelige version på sidste side i dokumentet. Der var enighed om, at bifangst også skal noteres i fangstskemaet, og ca. antal kg for hver art i bifangsten gerne noteres.

Akunnaap eqqaani piffiit aaliangersimasut pingaarnersiorlugit eqqartorneqarnerat aammalu Nunap assinganut ikkussuunneqarnissaat (*Gennemgå vigtigste lokaliteter i Akunnaaq området og afmærk på kort*). Der var under feltafprøvningen stor grad af enighed om navne og afgrænsning af de vigtigste fangstlokaliteter. Det blev besluttet, at deltagerne sammen og inden projektets næste besøg i bygden i september 2010 skal indtegne de vigtigste fangstlokaliteter og deres afgrænsning på et topografisk kort i bygden, så det er helt entydigt hvilke stednavne, der refererer til hvilke lokaliteter.

Piniarnermut aalisarnermullu siunnersuisoqatigiissap aammalu pilersaarusiarnut aqutsisunngortussat suliaasaasa ataqatigiissaarneqarsinnaaneri isummersuutigineqarnissaat uani misileeqqaarnermut tunngatillugu. (*Diskuter sammenhæng mellem fangst/fiskeri råd og naturressource råd i pilot projektet*). Kommunen har besluttet, at der inden en vis dato skal etableres et fangst/fiskeriråd på alle beboede steder i kommunen. Kommunekontoret i bygden vil fungere som bl.a. sekretærfunktion for dette råd. Rådets rolle vil blive at rådgive om de lokale levende ressourcer. Ideen er udsprunget af diskussioner om kvotefordelinger

mellem bygder. Der var enighed om, at deltagerne i pilotprojektet i Akunnaaq skal udgøre et lokalt naturressource råd for bygden. Sammenhængen mellem naturressource rådet og det lokale fangst/fiskeriråd bør være tæt men skal besluttes formelt igennem bygdens retmæssige organer.

Misilingaernerup ataqatigiissaarsinnaanera Nunaqarfimmi aqutisut ulluinnarni suleriaasissaanut (*Pilotprojektets sammenhæng med bygdebestyrelsen og bygdebestyrelsens virksomhedsplan*). HP Christensen foreslog, at lokal dokumentation skal ind i bygdens virksomhedsplan/bygdeplan for næste år, og på længere sigt gerne indgå i alle den gamle Aasiaat kommunes bygdeplaner samt også gerne for planerne for andre bygder i Qaasuitsup kommune. Pilotprojektets aktiviteter kan f.eks. indgå i bygdeplanen via en opdatering af bygdeplanen eller som et selvstændigt bilag til 2011 bygdeplanen for Akunnaaq. 2011 budgettet for Akunnaaq bygdeplan skal udarbejdes i sep. – okt. 2010 - og skal vedtages af kommunalbestyrelsen inden den 30. nov. 2010.

Qaammatit pingasukkaartumik naluaarusiassap aammalu qaammatip pingasujussaani aqutisoqatigiinni naapeqatigiinnermi imarisassaanik eqqartuinissaq –soorlu uumasooqatigiit allannguuteqarnerat "nalinginnaasoq" allaavingalugu (nalinginnaasooq sunaava)? (*Diskuter kvartalsskema og kvartalsmøde i naturressource rådet – herunder diskuter ændringer af bestande i forhold til normal - hvad er normalen?*). Et forslag til opsummeringsskema til brug ved kvartalsmøderne i naturressource rådet blev gennemgået. Skemaet vil blive renskrevet og udsendt til deltagerne. Der var enighed om, at deltagerne for hver art skal sammenligne antal med samme kvartal fra året før og med forekomsten på forskellige lokaliteter

Pilersaarusiap agguattaarneqarnerisa saqqummiunneqarnerat eqqartorneqarnerallu (*Præsentation og diskussion af moduler*). Projektet har særlige moduler til grundig optælling af moskusokse/rensdyr, ynglekolonier af fugle (ride/ederfugl/havterne/polarlomvie) – og fisk. Disse moduler blev kort gennemgået og drøftet. Jo mere grundige data er, des mere overbevisende og brugbar vil optællingerne være. Der var enighed om, at deltagerne indtil videre vil fokusere på brug af standard observations- og fangstskemaer.

Kina Akunnaami ataqatisiissaarisuussava? (*Hvem skal være koordinator for pilot projektet her i Akunnaaq?*) Deltagerne vil sammen udpege en lokal koordinator i bygden, hvilket også vil hænge sammen med udpegelsen af fangst/fiskeri rådet og dets struktur. Resultatet vil blive meddelt til Nette Levermann/Finn Danielsen. Kontaktpersoner i Aasiaat gamle kommune vil være HP Christensen og Pâviâarak Jakobsen.

Ullorsiummik misissuineq siunissamullu susoqarnissaanut pilersaarusiorneq (*Kalender og planlægning fremover*). En tidsplan for de næste måneders arbejde i projektet blev udarbejdet, se nedenfor.

Tidsplan for lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer i Akunnaaq (fra 1. Maj til slut September 2010)

Tidspunkt	Begivenhed
1. maj	Start på første kvartal lokal registrering

Maj og Juni	Første kvartal lokal registrering kører
Sidste uge af juni	Hver deltager laver opsummeringsskema
30. juni	Første kvartalsmøde, hvor fælles opsummerings skema laves
1. juli	Skema sendes til kommunen ved HP Christensen og Pâviârak Jakobsen (kopi til APNN sendes af kommune ved HPC/PJ)
1. juli	Start på anden kvartal af lokal registrering
15. juli	Feedback fra projekt følgegruppe til Akunaaq vedr. opsummerings skema
Juli, August, September	Anden kvartal af lokal registrering kører
Slut af September	Projekt følge gruppe besøger Akunaaq og deltager i kvartalsmøde og i registrering

Aqunaaq - Arter/påvirkninger som det er relevant at følge med i:

Fugle:	
Miteq (Ederfugl)	Nipisat (Stenbider)
Appa (Polarlomvie)	Havpattedyr:
Nerleq (Gæs -både Canada og Blisgås, samt evt Knortegås og Snegås, hvis de ses)	Natseq (Netside)
Alleq (Havlit)	Aataaq/Allattooq (Grønlandssæl)
Appaliarsuk (Søkonge)	Qilalugaq Qernertaq (Narhval)
Serfaq (Tejst)	Qilalugaq qaqortoq (Hvidhval)
Isunngaq (Lunde)	Arfivik (Grønlandshval)
Oqaatsoq (Skarv)	Qipoqqaq (Pukkelhval)
Aqisseq (Rype)	Tikaaqulkinsaaq (Finhval)
Nattoralik (Havørn)	Niisarnaq (Grindehval)
Kiinaaleeraq (Jagtfalk)	Niisa (Marsvin)
Kissaviarsuk (Vandrefalk)	Tikaagullik (Sildepisker)
Tulugaq (Ravn)	Landpattedyr:
Taateraag (Ride)	Umimmak (Moskusokse)
	Tuttu (Rensdyr)

<p>Imeqqutaalaq (Havterne)</p> <p>Naajarluit (Store måger; dvs. Gråmåge, Hvidvinget måge, Svartbag)</p> <p>(Antal af reder og placering af kolonier)</p> <p>Fisk:</p> <p>Qaleralik (Hellefisk)</p> <p>Saarullik (Torsk)</p> <p>Uugaq (Fjordtorsk)</p> <p>Ammasaat (Ammaset/lodde)</p> <p>Qeeraq (Havkat)</p> <p>Kapisilik (Skællaks)</p> <p>Nakunaq (Issing)</p>	<p>Terianniaq (Ræv)</p> <p>Ukaleq (Hare)</p> <p>Nanoq (Isbjørn)</p> <p>Ændringer/forstyrrelser:</p> <p>Kilisaatit (Trawlere - natlys)</p> <p>Mannissarneq (Landgang på øer/ægsamling)</p> <p>Sikoqassuseq (Udbredelse og karakter af havis)</p> <p>Nunap naasiusa allannguutaqerner (Umimmak) Vegetationsændringer (re. Moskusokse)</p> <p>Kanajoq (Ulk)</p> <p>Assagiarsuit / saattussat (Krabber)</p> <p>Første observationer hvert år, f.eks. første observation af Havterne/Imeqqutaalaq om foråret</p>
---	--

"Pisuussutiniq uumassusilinnik nalunaarsuineq"

*Lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer
Opening Doors to Native Knowledge (Eng.)*

Hovedpunkter fra møder om lokal dokumentation og lokal forvaltning i Qaarsut den 1. – 3. maj 2010

Deltagere: Aani Tobiassen, Karl Tobiassen, Villads Korneliussen (også fungerende tolk), Erneeraq Møller, Johannes Hansen, Rasmus Quist, Georg Mathiassen, Hans Nielsen, Hans Kristian Korneliussen (alle fra Qaarsut), Anthon Zebb (jagtbetjentassistent, Uummanaq), Elmer Topp-Jørgensen og Martin Schiøtz (NNPAN, Nuuk), Martin Enghoff og Finn Danielsen (Nordeco, København).

Mødested: Bygdens Servicehus, Qaarsut.

Møde program:

1 maj: Drøftelse af lokal monitoring. Hvilke levende ressourcer? Udfordringer/problemer for forvaltning af levende ressourcer i Qaarsut. Praktisk udførelse af lokal monitoring. Forbindelse til kommunen.

2 maj: Felt afprøvning af metoder.

3 maj: Gennemgang af feltafprøvning. Revision af artsliste. Lokalitetsafgrænsning. Drøftelse af hyppighed af brug af skemaer. Sammenhæng med bygdebestyrelse. Kvartalsmøder. Tidsplan.

Hovedpunkter fra møde Qaarsut den 1. maj:

Introduktion af projektet og personerne. Karl Tobiassen bød velkommen. Elmer Topp-Jørgensen, Martin Schiøtz og Finn Danielsen orienterede om baggrunden for projektet. Grønlands regering ønsker øget involvering af fangere, fiskere, jægere og naturinteresserede og større indflydelse af lokal viden i forvaltningen af de levende ressourcer. Lovgivningen giver hjemmel for mere involvering af lokal viden fra brugerne. Regeringen ønsker den bedst mulige forvaltning af de levende ressourcer. D.v.s. at få mest muligt ud af ressourcerne uden at ressourcerne bliver mindre. Det er vigtigt at kunne justere forvaltningen til ændringerne i naturen. Pilotprojektet skal udvikle og afprøve metoder til systematisk at samle, analysere og kommunikere lokal viden om de levende ressourcer. Projektet varer tre år. Projektet holdt en workshop i Ilulissat i nov. 2009. Her deltog bl.a. Hans Nielsen. Projektet vil arbejde i Akunnaaq, Qaarsut og Ilulissat. Projektets følgegruppe fra APNN, NNPAN og Nordeco vil besøge projektområderne to gange hvert år. Indimellem besøgene vil deltagerne indsamle, analysere og kommunikere lokal viden. Bygdebestyrelsen sagde, at de er meget glad for pilotprojektet, og for at bygden kan deltage. Bygdebestyrelsen består af personer fra bygden, samt fra Niaqornaq. Hans Nielsen foreslog, at projektets titel skulle bruge ordet "dokumentere" i stedet for "overvåge",. "Overvåge" får i grønlandsk oversættelse betydningen at "kontrollere", og det vil nok få nogle til at misforstå, hvad projektet går ud på. Der var fuldstændig enighed om at lave denne ændring i projektets titel. Den nye titel er så: "Pisuussutiniq uumassusilinnik nalunaarsuineq" (Gr) og "Lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer" (DK).

Levende ressourcer. Vi drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige. Hvilke ressourcer, fangerne mener, de har indflydelse på. Hvilke arter vi så skal monitorere. Praktiske forhold omkring monitorering. Hvad kan lade sig gøre. Landpattedyr, fisk, havpattedyr, fugle, påvirkninger. Pause hvor deltagerne fra bygden selv drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige at monitorere. Vigtige fangstressourcer i Qaarsut i de kommende måneder er fugle, sæler og rensdyr (Nuusuaq). Sidst på året dvs fra september til januar er narhval en vigtig ressource.

Forvaltningsproblemer i dag. Vi drøftede hvilke forvaltningsproblemer, der er i dag. Hvordan kan overvågning af levende ressourcer styrke viden grundlaget for bygden i.f.t. disse problemer.

Blandt problemerne blev nævnt mindre isdække i vintermånederne de seneste år, som betyder ændringer i forekomsten af mange arter. F.eks. færre netside, og også mindre fangst af hellefisk. Karl Tobiassen var bekymret for om reduceret bestand og størrelse af hellefisk skyldes narhvaler. Hans Nielsen var bekymret for, hvad en mulig isfri NW-passage vil betyde for skibstrafikken og dermed for narhval bestanden her i området. Moskusokse på Svartenhuk, øget bestand, men nuværende kvote-ordning ikke god. Generelt store antal gæs i disse år. Helleflynder ved at vende tilbage. Laks især en vigtig ressource for Niaqornat. Polarlomvie ynglekoloni stærkt reduceret bl.a. pga. stor fangst i laksegarn tidligere. Fjeldvandrerer forstyrrende for rensdyr. Bekymret for mulig forurening fra de planlagte offshore olie/råstof indvinding. Vigtigt at skaffe dokumentation om de levende ressourcer og påvirkninger.

Den praktiske udførelse af de forskellige metoder og trin. Trin for trin iflg. vejledningen. Drøftelse af forslag til ændringer.

- Immikkootoq siulleg: Nunaqarfinni tamani pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiinik ataqatigiissaarisumillu toqqaaneq (Trin 1, fangst og fiskeriråd). Hans Nielsen sagde, at det er vigtigt at fritidsfiskere og fritidsfangere og andre naturinteresserede også bliver inviteret med til at deltage i fangst og fiskerirådet. Det var der enighed om.
- Immikkoortut aappaat: Piniarnermit, aallaaniarnermit aalisarianermilu pisanik nalunaarsuiffimmut immersuisarneq (Trin 2, skemaer)
- Immikkoortut pingajuat: Pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni immersukkanik eqikkaasarneq (Trin 3, opsummer og fortolk skemaer)
- Immikkoortut sisamaat: Nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu aqutsinissamik siunnersuusiorneq (Trin 4, foreslå forvaltningsinitiativer)
- Immikkoortut tallimaat: Nunaqarfimmi ukiumoortumik ataatsimeeqatigiinermi angusarineqartunik oqallisiginninneq (Trin 5, bygdemøde)
- Forbindelse til kommunen og hvordan ting skal kommunikeres

Organisering af næste dags feltarbejde. Hvad skal vi særligt være opmærksom på, når vi afprøver metoderne? Gennemgang af aktiviteter. Registrering og afgrænsning af data. Definition af lokaliteter.

Feltafprøvning af metoder Qaarsut den 2. maj.

Moniteringsmetoderne blev afprøvet i felten fra to motorbåde.

Hovedpunkter fra møde Qaarsut den 3. maj

Nalunaarsuinermi immersungassat misissuataarneqarneri ippassarlu takusat eqqartorneqarneri (*Gennemgang af skemaer og observationer fra i går*). Hver deltager fortalte om hvordan det gik med brugen af skemaer i går. Hvilke arter blev registreret. Hvorhenne. Hvor mange. Hvilke påvirkninger. Det blev drøftet hvor mange personer, der skal udfylde skemaer. Der var enighed om, at alle deltagerne skal udfylde skemaer – de får ofte forskellige tal, men netop derfor er det vigtigt, at alle noterer deres observationer.

Qanoq akulikitsigisumik immersungassat atortarusuppisigit aammalu paasissutissanik alaannerusunik nalunaarsuinermut atortarniarpisigit? (*Hvor ofte vil I bruge skemaer 'fast' – og hvor ofte vil I bruge skemaer til andre observationer*). Der var fra deltagerne ønske om, at skemaerne skulle bruges af hver deltager på en fangst/fiskeri/jagttur hver uge.

Nalunaarsuinermut immertsungassap misissuataarneqarnera aammalu uumassusillit /avatagiisit nalunaarsorneqartussat allattorsimaffianut nalilersiunissaq (*Gennemgå og eventuelt revider listen over arter/påvirkninger*). Listen over levende ressourcer, der skal moniteres, blev justeret, se den endelige version på sidste side i dokumentet.

Akunnaap eqqaani piffiit aaliangersimasut pingaarnersiorlugit eqqartorneqarnerat aammalu Nunap assinganut ikkussuunneqarnissaat (*Gennemgå vigtigste lokaliteter i Qaarsut området*). Der var under feltafprøvningen stor grad af enighed om navne og afgrænsning af de vigtigste fangstlokaliteter.

Piniarnermut aalisarnermullu siunnersuisoqatigiissap aammalu pilersaarusiarnut aqutsisunngortussat suliaasaasa ataqatigiissaarneqarsinnaaneri isummersuutigineqarnissaat uani misileeqaarnermut tunngatillugu. (*Diskuter sammenhæng mellem fangst/fiskeri råd og naturressource råd i pilot projektet*). Det blev drøftet, om der skal etableres et fangst/fiskeriråd i Qaarsut af kommunen, ligesom i bygderne i gamle Aasiaat Kommune. I så fald vil kommunekontoret i bygden skulle fungere som bl.a. sekretærfunktion for dette råd. Rådets rolle vil blive at rådgive om de lokale levende ressourcer. Ideen er udsprunget af diskussioner om kvotefordelinger mellem bygder. Der var enighed om, at hvis et fangst/fiskeriråd skal oprettes i Qaarsut, så er det oplagt at det består af deltagerne i pilotprojektet i Qaarsut. Indtil videre kalder vi deltagerne i pilotprojektet i Qaarsut for "Qaarsut bygds naturressource råd". Sammenhængen mellem naturressource rådet og det mulige lokale fangst/fiskeriråd bør være tæt men skal besluttes formelt igennem bygdens retmæssige organer.

Misilingaarnerup ataqatigiissaarsinnaanera Nunaqarfimmi aqutsisut ulluinnarni suleriaasissaanut (*Pilotprojektets sammenhæng med bygdebestyrelsen og bygdebestyrelsens virksomhedsplan*). I Akunnaaq i gamle Aasiaat kommune blev det foreslået, at lokal dokumentation skal ind i Akunnaaq bygdens virksomhedsplan/bygdeplan for næste år. Disse planer udarbejdes i sep. – okt. 2010 - og skal vedtages af kommunalbestyrelsen i Qaasuitsup

Kommune inden den 30. nov. 2010. Det er ikke på nuværende tidspunkt klart, om dette også er relevant for Qaarsut, som jo ligger i gamle Uummaannaq kommune. Dette bør drøftes nærmere ved næste besøg af følgegruppen i Qaarsut i sept. 2010.

Qaammatit pingasukkaartumik naluaarusiassap aammalu qammatip pingasujussaani aqutisoqatigiinni naapeqatigiinnermi imarisassaanik eqqartuinissaq –soorlu uumasooqatigiit allannguuteqarnerat "nalinginnaasoq" allaavingalugu (nalinginnaasooq sunaava)? (*Diskuter kvartalsskema og kvartalsmøde i naturressource rådet*). Et forslag til opsummeringsskema til brug ved kvartalsmøderne i naturressource rådet blev gennemgået. Skemaet vil blive renskrevet og udsendt til deltagerne. Der var enighed om, at deltagerne for hver art skal sammenligne antal med samme kvartal fra året før og med forekomsten på forskellige lokaliteter

Pilersaarusiap agguattaarneqarnerisa saqqummiunneqarnerat eqqartorneqarnerallu (*Præsentation og diskussion af moduler*). Projektet har særlige moduler til grundig optælling af moskusokse/rensdyr, ynglekolonier af fugle (ride/ederfugl/havterne/polarlomvie) – og fisk. Disse moduler blev kort gennemgået og drøftet. Jo mere grundige data er, des mere overbevisende og brugbar vil optællingerne være. Der var enighed om, at deltagerne indtil videre vil fokusere på brug af standard observations- og fangstskemaer.

Kina Akunnaami ataqatissiisaarisuussava? (*Hvem skal være koordinator for pilot projektet her i Qaarsut?*) Deltagerne udpegede Villads Korneliussen som lokal koordinator for pilot projektet i bygden. Kontaktpersoner i Qaasuitsup Kommune er Claus Jensen og Franz Pedersen, Ilulissat. Det skal afklares under næste besøg af følgegruppen i september 2010, om der også vil være en kontaktperson for pilotprojektet i Uummaannaq gamle kommune.

Ullorsiummik misissuineq siunissamullu susoqarnissaanut pilersaarusionerq (*Kalender og planlægning fremover*). En række forhold blev aftalt og en tidsplan for de næste måneders arbejde i projektet blev udarbejdet, se nedenfor.

Aftalt på mødet 3/5 i Qaarsut

- Vi skal dokumentere nye ynglepladser af forskellige fuglearter og størrelsen af eksisterende ynglepladser for de vigtige fuglearter
- Særligt vigtige fugle er edderfugl, polar lomvie, og ride.
- Store måger, mallebuk skal også dokumenteres (da de efter deltagernes opfattelse ødelægger det for andre fugle og også generer fiskeriet)
- Hvert medlem af gruppen laver dokumentation en gang hver uge
- Til daglig anvendes de lokale lokalitetsnavne men i opsummeringsskemaet anvendes feltkoder til at definere lokaliteter på havet
- Hvis muligt vil følgegruppen skaffe kort over landområder og lav til lille plastic coated ringbind format

- Fiskeri: fangst data for alle andre fisk på listen, specielt er det vigtigt at holde øje med hellefisk (antal og størrelse), torsk (dybde ved bifangst)
- Lav liste over arter der skal holdes øje med og med tegninger af de forskellige arter
- Skemaerne er OK som de er nu, dog skal der være mere plads til bemærkninger på observationsskemaet, og der skal en ekstra kolonne på fangstskema, hvor der står "længde"
- Vedr. Antal af observationer, så skal opsummering tage højde for, at de samme dyr/fugle bliver i området og derfor bliver set flere gange, så det er vigtigt, at der ved opsummeringen er tale om en vurdering af det reelle antal individer
- Opsummeringsskema skal også indeholde kolonner for fangst, men ellers er det OK som det er præsenteret. Projektfølgegruppen sørger for at skemaet bliver lavet og sendt til naturressource rådet i bygden.
- Kopier af opsummeringsskema med forslag til forvaltningstiltag sendes til bygdebestyrelse, kommune, Selvstyret og KNAPK
- Deltagerne i dokumentationen og i naturressource rådet i Qaarsut er alle, der har deltaget i mødet dvs 9 personer, med Villads Korneliussen som koordinator

Tidsplan lokal dokumentations/forvaltnings projekt i Qaarsut (Maj-September 2010)

Tidspunkt	Begivenhed
4. maj	Start på første kvartal lokal registrering
15. maj	Reviderede skemaer sendes af følgegruppe
Slut maj	Kort og arts/påvirkning liste med tegninger
Maj og juni	Første kvartal lokal registrering kører
Sidste uge af juni	Hver deltager laver opsummeringsskema
30. juni	Første kvartalsmøde, fælles opsummerings skema laves. Forslag til justeringer af skema.
1. juli	Opsummerings-skema sendes til kommunen, APNN, bygdebestyrelsen, KNAPK, og til projekt følgegruppe
1. Juli	Start på anden kvartal af lokal registrering
25. juli	Feedback til Qaarsut vedr. opsummerings skema fra projekt følgegruppe
Juli, august, september	Anden kvartal af lokal registrering kører
Slut af september/start af oktober	Projekt følge gruppe besøger Qaarsut og deltager i kvartalsmøde og i registrering

Qaarsut - Arter/påvirkninger som det er relevant at følge med i (fra møde 3 maj)

Fugle (observationer og fangst)	Qilalugaq qaqortoq (Hvidhval)
--	-------------------------------

Miteq (Ederfugl)	Qipoqqaq (Pukkelhval)
Appa (Polarlomvie)	Tikaaqulkinsaaq (Finhvaler)
Taateraaq (Ride)	Tikaagullik (Sildepisker)
Serfaq (Tejst)	(Spækhugger)
Naajarluit (Store måger)	(Hvalrosser)
Tulugaq (Ravn)	(Isbjørn)
Nerleq (Gæs)	Landpattedyr:
Aqisseq (Rype)	Umimmak (Moskus)
(Mallemuk)	Tuttu (Rensdyr)
Nye ynglesteder (antal)	Terianniaq (Ræv)
Fisk (fangst)	Ændringer/forstyrrelser:
Qaleralik (Hellefisk)	(Turister/jægere på jagtsteder)
Saarullik (Torsk)	(antallet af/ændringer trawlere og fiskere på forskellige lokaliteter)
Amassaat (Ammasetter)	(Olieforurening)
Qeeraq (Havkat)	(Forekomst af tobis)
Kapisilik (Skællaks)	(maveindhold hos narhval)
(Helleflynder)	Sikoqassuseq (Udbredelse og karakter af havis)
(Grønlandshaj)	(Ændrede strøm/vejrforhold)
(Fjeldørred)	
Havpattedyr (observationer og fangst)	
Natseq (Netsider)	
Aataaq/Allattooq (Grønlandssæl)	
Qilalugaq Qernertaq (Narhval)	

"Pisuussutiniq uumassuilinnik nalunaarsuineq"

*Lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer
Opening Doors to Native Knowledge (Eng.)*

Hovedpunkter fra møder om lokal dokumentation og lokal forvaltning i Ilulissat den 4. - 5. maj 2010

Deltagere:

Niels Gundel, Johannes Matthæussen, Peter Olsen, Kristian Sakæussen, Jens Reimer, Jørgen Kruse, Matthias Knudsen (alle fra Ilulissat), Claus Jensen (Qaasuitsup Kommune), Anthon Zebb (jagtbetjentassistent, Uummanaq), Nette Levermann (APNN, Nuuk), Martin Enghoff og Finn Danielsen (Nordeco, København).

Mødested: Byrådssalen, Ilulissat.

Møde program:

4 maj: Drøftelse af lokal monitoring. Hvilke levende ressourcer? Udfordringer/problemer for forvaltning af levende ressourcer i Ilulissat. Praktisk udførelse af lokal monitoring. Forbindelse til kommunen.

5 maj: Formiddag - Felt afprøvning af metoder.

5 maj: Eftermiddag/Aften - Gennemgang af feltafprøvning. Revision af artsliste. Lokalitetsafgrænsning. Drøftelse af hyppighed af brug af skemaer. Sammenhæng med kommunen. Kvartalsmøder. Tidsplan.

Hovedpunkter fra møde Ilulissat den 4. maj:

Introduktion af projektet og personerne. Nette Levermann og Finn Danielsen orienterede om baggrunden for projektet. Grønlands regering ønsker øget involvering af fangere, fiskere, jægere og naturinteresserede og større indflydelse af lokal viden i forvaltningen af de levende ressourcer. Lovgivningen giver hjemmel for mere involvering af lokal viden fra brugerne. Regeringen ønsker den bedst mulige forvaltning af de levende ressourcer. D.v.s. at få mest muligt ud af ressourcerne uden at ressourcerne bliver mindre. Det er vigtigt at kunne justere forvaltningen til ændringerne i naturen. Pilotprojektet skal udvikle og afprøve metoder til systematisk at samle, analysere og kommunikere lokal viden om de levende ressourcer. Projektet varer tre år. Projektet holdt en workshop i Ilulissat i nov. 2009. Her deltog bl.a. Peter Olsen. Projektet vil arbejde i Akunnaaq, Qaarsut og Ilulissat. Projektets følgegruppe fra APNN, NNPAN og Nordeco vil besøge projektområderne to gange hvert år. Indimellem besøgene vil deltagerne indsamle, analysere og kommunikere lokal viden. Deltagerne sagde, at de er glade for pilotprojektet, og for at Ilulissat kan deltage.

Finn forklarede, at projektets titel skulle bruge ordet "dokumentere" i stedet for "overvåge",. "Overvåge" får i grønlandsk oversættelse betydningen at "kontrollere", og det vil nok få nogle til at misforstå, hvad projektet går ud på. Den nye titel for projektet er derfor: "Pisuussutiniq

uumassusilinnik nalunaarsuineq” (Gr) og ”Lokal dokumentation og forvaltning af levende ressourcer” (DK). Der var opbakning fra deltagerne til denne ændring af projekttitlen.

Levende ressourcer. Vi drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige. Hvilke ressourcer, fangerne mener, de har indflydelse på. Hvilke arter vi så skal monitorere. Praktiske forhold omkring monitorering. Hvad kan lade sig gøre. Landpattedyr, fisk, havpattedyr, fugle, påvirkninger. Pause hvor deltagerne fra byen selv drøftede hvilke ressourcer, der er vigtige at monitorere.

Forvaltningsproblemer i dag. Vi drøftede hvilke forvaltningsproblemer, der er i dag. Hvordan kan overvågning af levende ressourcer styrke viden grundlaget for byen i.f.t. disse problemer. Der var enighed om, at det er vigtigt at skaffe dokumentation om de levende ressourcer og påvirkninger.

Den praktiske udførelse af de forskellige metoder og trin. Trin for trin iflg. vejledningen. Drøftelse af forslag til ændringer.

- Immikkootoq siulleg: Nunaqarfinni tamani pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiinik ataqatigiissaarisumillu toqqaaneq (Trin 1, natur ressource råd).
- Immikkoortut aappaat: Piniarnermit, aallaaniarnermit aalisarianermilu pisanik nalunaarsuiffimmut immersuisarneq (Trin 2, skemaer)
- Immikkoortut pingajuat: Pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneranni immersukkanik eqikkaasarneq (Trin 3, opsummer og fortolk skemaer)
- Immikkoortut sisamaat: Nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu aqutsinissamik siunnersuusiorneq (Trin 4, foreslå forvaltningsinitiativer)
- Immikkoortut tallimaat: Nunaqarfimmi ukiumoortumik ataatsimeeqatigiinermi angusarineqartunik oqallisiginninneq (Trin 5, bygde/by-møde)
- Forbindelse til kommunen og hvordan ting skal kommunikeres

Organisering af næste morgens feltarbejde. Hvad skal vi særligt være opmærksom på, når vi afprøver metoderne? Gennemgang af aktiviteter. Registrering og afgrænsning af data. Definition af lokaliteter.

Feltafprøvning af metoder Ilulissat, formiddag den 5. maj.

Moniteringsmetoderne blev afprøvet i felten fra en fiskekutter og to motorbåde.

Hovedpunkter fra møde Ilulissat den 5. maj om aftenen.

Gennemgang af skemaer og observationer. Hver deltager fortalte om hvordan det gik med brugen af skemaer. Hvilke arter blev registreret. Hvorhenne. Hvor mange. Hvilke påvirkninger. Det blev drøftet hvor mange personer, der skal udfylde skemaer. Der var enighed om, at alle deltagerne skal udfylde skemaer – de får ofte forskellige tal, men netop derfor er det vigtigt, at alle noterer deres observationer.

Qanoq akulikitsigisumik immersungassat atortarusuppisigit aammalu paasissutissanik alaannerusunik nalunaarsuinermit atortarniarpisigit? (*Hvor ofte vil I bruge skemaer 'fast' – og*

hvor ofte vil I bruge skemaer til andre observationer). Der var fra deltagerne ønske om, at skemaerne skulle bruges af hver deltager på en fangst/fiskeri/jagttur hver uge.

Nalunaarsuinnermut immertsungassap misissuataarneqarnera aammalu uumassusillit /avatagiisit nalunaarsorneqartussat allattorsimaffianut nalilersiunissaq (*Gennemgå og eventuelt revider listen over arter/påvirkninger*). Listen over levende ressourcer, der skal monitoreres, blev justeret. Se den endelige version Bilag 1.

Gennemgå vigtigste lokaliteter i Ilulissat området. Der var under feltafprøvningen stor grad af enighed om navne og afgrænsning af de vigtigste fangstlokaliteter. Men vi skal være opmærksom på, at der er nogle forskellige områder på havet, der har samme lokalnavn. Feltkoder kan evt. bruges her. Det er dog kun ganske få områder, der har samme lokalitetsnavne.

Piniarnermut aalisarnermullu siunnersuisoqatigiissap aammalu pilersaarusiarnut aqutsisunngortussat suliaasaasa ataqatigiissaarneqarsinnaaneri isummersuutigineqarnissaat uani misileeqqaarnermut tunngatillugu. (*Diskuter sammenhæng mellem fangst/fiskeri råd og naturressource råd i pilot projektet*). Kommunen planlægger at etablere et fangst/fiskeriråd i Ilulissat. Det præcise mandat for dette råd er ikke afklaret endnu. Det vil blive afklaret af kommunen og fangst/fiskerorganisationerne i de kommende måneder. Indtil videre kalder vi deltagerne i pilotprojektet i Ilulissat for "Ilulissat naturressource råd". Sammenhængen mellem naturressource rådet og det kommende lokale fangst/fiskeriråd i Ilulissat bør drøftes igen, når mandatet for fangst/fiskerirådet er afklaret.

Qaammatit pingasukkaartumik naluaarusiassap aammalu qammatip pingasujussaani aqutisoqatigiinni naapeqatigiinnermi imarisassaanik eqqartuinissaq –soorlu uumasooqatigiit allannguuteqarnerat "nalinginnaasoq" allaavingalugu (nalinginnaasooq sunaava)? (*Diskuter kvartalsskema og kvartalsmøde i naturressource rådet*). Et forslag til opsummeringsskema til brug ved kvartalsmøderne i naturressource rådet blev gennemgået. Skemaet vil blive renskrevet og udsendt til deltagerne. Der var enighed om, at deltagerne for hver art skal sammenligne antal med samme kvartal fra året før og med forekomsten på forskellige lokaliteter.

Pilersaarusiap agguattaarneqarnerisa saqqummiunneqarnerat eqqartorneqarnerallu (*Præsentation og diskussion af moduler*). Projektet har særlige moduler til grundig optælling af moskusokse/rensdyr, ynglekolonier af fugle (ride/ederfugl/havterne/polarlomvie) – og fisk. Disse moduler blev kort gennemgået og drøftet. Jo mere grundige data er, des mere overbevisende og brugbar vil optællingerne være. Der var enighed om, at deltagerne indtil videre vil fokusere på brug af standard observations- og fangstskemaer.

Hvem skal være koordinator for natur ressource rådet her i Ilulissat? Deltagerne udpegede to personer som sammen vil være lokale koordinatører for natur ressource rådet i Ilulissat nemlig Mathias Knudsen og Niels Gundel. Kontaktpersoner i Qaasuitsup Kommune er Claus Jensen og Franz Pedersen, Ilulissat.

Ullorsiummik misissuineq siunissamullu susoqarnissaanut pilersaarusionerq (*Kalender og planlægning fremover*). En række forhold blev aftalt og en tidsplan for de næste måneders arbejde i projektet blev udarbejdet, se nedenfor.

Tidsplan lokal dokumentations/forvaltnings projekt i Ilulissat (Maj-September 2010)

Koordinatorer for pilot projektet (naturressourcerådet) i Ilulissat: Mathias Knudsen og Niels Gundel

Kontaktperson i kommunen: Claus Jensen

Tidspunkt	Begivenhed
5. maj	Start på første kvartal lokal registrering, hver deltager registrerer fast en gang om ugen
30. maj	Opsummeringsskema sendes af følgegruppe til koordinatorerne for pilotprojektet i Ilulissat
Maj og juni	Første kvartal lokal registrering kører
Sidste uge af juni	Hver deltager laver opsummeringsskema
30. juni	Første kvartalsmøde, fælles opsummerings skema laves.
1. juli	Opsummerings-skema sendes til kommunen (Claus Jensen), APNN (Nette Levermann), KNAPK, og til projekt følgegruppe (Finn Danielsen fd@nordeco.dk)
1. Juli	Start på anden kvartal af lokal registrering
25. juli	Feedback til Ilulissat vedr. Opsummerings skema fra projekt følgegruppe
Juli, august, september	Anden kvartal af lokal registrering kører
Slut af september/start af oktober	Projekt følge gruppe besøger Ilulissat og deltager i kvartalsmøde og i registrering